תורה אור

*מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול? שנאמר °ושחט את בן הבקר לפני ה'' עד [א]שתהא שחיטה לשם בן בקר, א"ל זו בידינו היא, לעכב מנין? א"ל °לרצונכם תזבחהו=לדעתכם [א] זביחו: [ב]שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד: מתני' דלא כי האי תנא דתניא *א"ר אלעזר ברבי יוסי שמעתי שהבעלים מפגלין אמר רבא מ"ט דרבי אלעזר ברבי יוסי? דאמר קרא והקריב המקריב, אמר אביי: רבי אלעזר ברבי יוסי ורבי אליעזר ור"ש בן אלעזר כולהו סבירא להו זה מחשב וזה עובד הויא מחשבה ① רבי אלעזר ברבי יוסי הא דאמרן ② רבי אליעזר דתנן *השוחט לעובד כוכבים שחיטתו כשרה ורבי אליעזר פוסל ③ ר"ש בן אלעזר [ב] *דתנן *כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו הוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציאו נתחייב זה במחשבה של זה [ג] תרוייהו איתא להו דרבי אלעזר ברבי יוסי השתא בחוץ אמרינן, בפנים מיבעיא, (1) רבי אלעזר ברבי יוסי לית [ד] להו דתרוייהו - דלמא בפנים הוא (א) דאמרינן, בחוץ לא אמרינן, (3) ר"ש בן אלעזר אית ליה (2) דר' אליעזר השתא בשבת אמרינן, בעבודת כוכבים מיבעיא, (2) רבי אליעזר לית ליה דרבי שמעון בן אלעזר דלמא בעבודת כוכבים הוא דאמרת כעין [ה] בפנים אבל *שבת, מלאכת מחשבת אסרה תורה:

ולא אחר מחשבת הבעלים
דמתחייב זה במחשבתו של זה
(המצניע - שבת)
(השוחט לעבודת נכרי)

שם יט
ויקרא א

הדרן עלך בית שמאי

איזהו מקומן של זבחים קדשי קדשים [א]שחיטתן בצפון פר ושעיר של יום הכיפורים שחיטתן בצפון [ב]וקיבול דמן בכלי שרת בצפון [ג]ודמן טעון הזיה על בין הבדים ועל הפרוכת ועל מזבח הזהב [ו] מתנה אחת מהן מעכבת שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ואם לא נתן לא עכב: [ד]פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שחיטתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון הזיה על הפרוכת ועל מזבח הזהב

מתנה

למתעסק בקדשים · שוחט קדשים ולא בכוונה אלא כמתעסק בדברים אחרים: **בידינו הוא** · ראיה [ז] זאת כבר ידענו אותה ומיהו מנוה הוא דנפקא לן ולא עיכוב: **שמעתי שהבעלים מפגלין** · בעבודת הכהן אם קיבל הכהן בשתיקה וחישבו הבעלים עליה על פיגול הוי פיגול: **והקריב המקריב** · קרבנו בפרשת נסכים כתיב והקריב המקריב קרבנו לה' (במדבר טו) אלמא [ח] מקריב קרבנו קרי ליה הלכך הוו להו בכלל המקריב לא יחשב: **ורבי אליעזר פוסל** · התם מפרש בהדיא סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ואע"ג [ט] דלא איהו שחיט לה פסול: **שאין כשר להצניע** · במסכת שבת כגון דם נדה או איסור [י] (או) הנאה: **ואין מצניעין כמוהו** · שכשר הוא להצניעו אם היה [יא] כשיעור אבל שיעורו של זה מועט הוא ואין אדם חושבו להצניעו: **ובא אחר והוציאו** · בשבת לרה"ר חייב דחשיב מלאכה מפני מחשבתו של זה שהוכשר לו והצניעו: **ותרוייהו** · רבי אליעזר ור"ש בן אלעזר: **השתא בחוץ** · בעבודת כוכבים ושבת דלא כתיבא בהו מחשבה בהדיא אמרינן זה מחשב וזה עושה [יב] הוי מחשבה: **בפנים** · בקרבנות דמחשבה בהו כתיבא מיבעיא: **בפנים הוא דאמר** · משום דעיקר [יג] מחשבות בקרבנות כתיבא: **אבל בחוץ** · כגון עבודת כוכבים ושבת לא: **בעבודת כוכבים מיבעיא** · דעבודת כוכבים דומיא דעבודת פנים חייב בה רחמנא כדאמרי' בארבע מיתות (סנהדרין ס:) זובח לאלהים יחרם בלתי לה' [יד] עבודות הראויות למקום חייב בהו בעבודת כוכבים בין שדרכה בכך בין שאין דרכה בכך הלכך לענין מחשבה נמי הוא למיגמרה מבפנים: **מלאכת מחשבת אסרה תורה** · שנסמכה [טו] שבת לפרשת המשכן בויקהל ומלאכת מחשבת שהעושה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שגגג בשבת או סבור שמלאכה זו מותרת וזה [טז] שיעור זה חשוב בעיניו, איהו מתכוין למלאכה:

הדרן עלך בית שמאי

קדשי קדשים · כולן בכלל חטאות ואשמות ועולה ושלמי ציבור ומיהו משום דחלוקין במתן דמים או [טו] בהקטרתן הדר תני להו כל חד וחד באפי נפשיה לפרש הלכותיהן: **שחיטתן בצפון** · ובגמ' מפרש מ"ט לא תנא וקבול דמן ומ"ש דתנן חטאות הפנימיות ברישא: **פר ושעיר של יום הכפורים כו'** · בגמ' יליף טעמא מנא לן דשחיטתן וקיבול דמן [יז] בכלי שרת בצפון: **בכלי שרת** · דכתיב [יח] בעולה בסיני וישם באגנות (שמות כד) וממנה למדו כל הזבחים בהיקש ליטעון כלי: **הזיה על בין הבדים** · עומד בין שני בדי ארון ומזה א' למעלה וז' למטה כנגד [יט] עובייה של כפרת ולא היו נוגעים בה: **ועל הפרכת** · כדכתיב וכן יעשה לאהל מועד (ויקרא טז): **ועל מזבח הזהב** · כדכתיב ויצא אל המזבח וגו' באחרי מות: **מתנה אחת מהן מעכבת** · כדאמרי' בפ' בית שמאי (לעיל דף לט:): **שירי הדם היה שופך על יסוד כו'** · יליף בגמ': **ואם לא נתן** · שירים הללו ליסוד לא עיכב הכפרה ובגמ' יליף לה בברייתא יכול יעכבנו כו': **פרים הנשרפים** · פר העלם ופר כהן משיח שאין נאכלין לכהנים אלא נשרפין חוץ לירושלים כדכתיב בהו אל שפך הדשן ישרף (ויקרא ד) וילפינן בסדר יומא (דף סח·) שהוא חוץ לירושלים: **ושעירים הנשרפים** · שעירי עבודת כוכבים שהוקשו לפר העלם לכל דבריהם בפרק בית שמאי (שם): **הזיה על הפרוכת** · כתיב בהו אבל בין הבדים לא כתיב בהו כדכתיב בפר יום הכפורים והזה באצבעו על פני הכפרת וגו' (ויקרא טז):

מתנה

מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול · פ"ק דחולין (דף יג·) פירש בקונטרס כגון מתעסק בסכינו להגביהו [כ] [או] לזורקו וקשה דכה"ג אפילו בחולין פסול לרבנן דפליגי עליה דרבי נתן ובעו כוונה ואפי' מתכוין לחתיכה כגון זרק סכין לנועצה בכותל דחשיב מתכוין לחתיכה כדמוכח פ"ב דחולין (דף לא:) אפ"ה פסלי רבנן עד שיתכוין לחתיכת [כא] סימנין אף על גב דאיהו מתכוין לשחיטה להתיר בשר ודאי מכשרי כדקאמר התם ורבנן נהי דלא בעו כוונה לזביחה לחתיכה מיהא בעינן פירוש לחתיכת סימנין אבל חתיכה אחרת לא דזרק סכין לנועצה בכותל מתכוין לחתיכה הוא ופסלי רבנן ונראה האי מתעסק דקדשים הייט מתכוין לחתיכת סימנין ולא לשם זביחה דבחולין כשר ובקדשים פסול ועוד יש מתעסק אחר כגון משום חולין [כב] דהייט כסבור שהן חולין וכולהו מושחט את בן הבקר נפקי:

הדרן עלך בית שמאי

איזהו מקומן: **קדשי קדשים שחיטתן בצפון** · ה"ר אפרים היה מדקדק מכאן דלא בעינן [כג] סכין בשחיטה מדלא קתני שחיטתן בכלי שרת בצפון כדקתני גבי קבלה וקיבול דמן בכלי שרת בצפון ומתוך כך אתיא שפיר הא דאמר בפ"ק דחולין (דף ג·) כגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה [כד] דלא בעי כלי שרת [כה] וכן משמע קצת · בפסחים פ' ואלו דברים (דף סו·) שהיה כל אחד מביא סכינו מתוך ביתו [כו] ואי אפשר לומר כן דבסוף התודה (מנחות פב:) ובסוף דם חטאת (לקמן צז:) דריש מדכתיב ויקח את המאכלת דעולה טעונה כלי [א] וילפינן [כז] מיניה כולהו ובסוטה פרק היה מביא (דף יד:) משמע דסכין [כח] מקדש ליה לדם ועוד בריש התודה (מנחות עח:) איכא למ"ד סכין אלימא מכלי שרת דאף על גב דלית לה תוך מקדשא והאיך קרומית של קנה איכא למימר שתקנה ועשאה כלי וכר' יוסי בר' יהודה דאמר בפרק היה מביא (סוטה יד:) דעושין כלי שרת דעץ והא דאלו דברים (פסחי' סו.) [ב] אומר כל אחד הקדיש סכינו בערב שבת והאי דלא תנן הכא [כט] שחיטתן בכלי שרת בצפון כדתנן בקבלה לא דמי דבקבלה נמי לא הזכיר הכלי אלא משום דבעי שיהא גם הכלי בצפון [ל] לאפוקי אם הבהמה בצפון והכלי בדרום והדם מקלח בתוכו תדע דבכל הגהו דבעו צפון קתני [לא] שחיטה כו' וקיבול דמן בכלי שרת בצפון וגבי קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה לא קתני וקיבול דמן בכלי שרת אע"ג דבעי קבלה בכלי שרת וכן לעיל פרק שני (דף כו·) דתניא קדשים קלים שחיטתן בפנים וקבול דמן בכלי שרת בפנים אתא לאשמועינן שצריך שיהא הכלי בפנים לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ [ג] ומיעוטה בפנים אע"פ שאין הדם בפנים נפסל ביוצא דמקבל במיעוט שבפנים אי נמי משום דאיכא אדם מגורע שמתקבל ביד אילמריך למיתני

סב א מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה ג :

סג ב מיי' פי"ד מהל' פסה"מ הלכה א :

סד ג מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה כב סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן ד סעיף ג :

א ד מיי' פ"ס מהלכות מעה"ק הלכה ג :

ב ה מיי' שם הל' א :

ג ו מיי' שם הלכה יב ופי"ד מהלכות ערב יוה"כ הלכה ב :

ד ז מיי' פ"ס מהלכות מעה"ק הלכה יג :

שיטה מקובצת

א] לדעתכם זבחו אות י' נמחק : ב] דתניא כלל : ג] זה ותרוייהו : ד] לית ליה : ה] כעין פנים : ו] מתנה אחת מהן מעכבת · הקשה הר"ר אליעזר ממרויש פתח בהזאות וסיים במתנות וי"ל דלרבותא נקט לא מבעיא הזאות דמעכבות בכל מקום שהן אפילו במזבח החיצון כגון בפרת ובנגעים כדאמר לעיל אפילו מתנות שאין מעכבות על מזבח החיצון דאם נתנם במתנה אחת יצא מ"מ מעכבות על מזבח הפנימי וכן משמע בגמ' דצריך קרא גם לארבע מתנות : ז] ראיה זו כבר ידענו כו' דנפקא לן מינה ולא עיכוב : ח] אלמא בעלים קרי ליה מקריב הלכך הוו להו : ט] דלאו איהו שחיט ליה פסול : י] תיבת או ל"ש ונמחק: יא] היה בו שיעור אבל: יב] עושה הויא מחשבה: יג] דעיקר מחשבה בקרבנות: יד] לא' לבדו: טו] שנסמכה פרשת שבת לפרשת מלאכת המשכן בויקהל ומאי מלאכת מחשבת: טז] או בהקטרת אימורידהן חדר: יז] דמן בצפון ותיבות בכלי שרת נמחק : יח] דכתיב בעולת סיני וישם : יט] כנגד עוביו של כפורת ולא היו נוגעים בו הס"ד · כ] בסכינו להגביהו ולזורקו וקשה כו' דר' נתן בפ"ק דחולין ובעו כוונה! כא] סימנין אבל מתכוון לחתיכות סימנין אע"ג ס"א אפילו לא נתכוון לשחיטה כיון דנתכוון לחתיכת סימנין מכשרי רבנן כדמוכח בפ"ב דחולין דקאמר ורבנן נמי נהי כו': כב] משום חולין והכא דפסלוהו דהיינו קסבר שהן חולין דפסול משום מתעסק וכולהו : כג] בשחיטה סכין כלי שרת מדלא : כד] בה ואע"ג דסיירי שתקנה ועשה כלי דוודאי כלי בעינן כדמוכח בבמה דוכתי מ"מ לא משתמע שתהא כלי שרת שהרי אין עושין כלי שרת של עץ · מהר"פ: כה] (שרת שהרי אין עושין כלי שרת עץ) ואפ"ה שוחטין בקרומית : כו] ביתו מי שפסחו טלה תוהב לו בצוארו ומי שפסחו גדי תוהב לו בין קרניו : כז] וילפינן כולהו מעולה ובסוטה : כח] מקדשא ליה לדם כו' למ"ד דסכין מקדשא אלימא מכלי שרת דאע"ג דלית ליה תוך מקדשא וההיא דקרומית של קנה כו' כלי שרת וכרבי יוסי : כט] הכא דשחיטתן בכלי שרת בצפון משום דפשיטא ליה דכל העבודה בעינן כלי שרת וכ"ת למה תנן וקבול דמן בכלי שרת לא דמי [דלא תני] אלא משום דבעי שיהא הכלי שרת כולה בצפון לאפוקי דאי הוי רובא בדרום ומיעוטו בצפון אע"פ שהוא מקבל באותו מיעוט שבצפון מ"מ [כשהוא מקבל] הדם בכלי בטל אגב רוב הכלי שבדרום דאגד כלי שמיה אגד ולא הוי קבלה בצפון אבל בשעת שחיטה אינו צריך להיות הסכין כולו בצפון דהא אפילו אם הסכין רובו בדרום רק ששוחט במיעוט הסכין שבצפון כשרה וגם א)הבהמה בטלה אגב הסכין והרי יש שחיטה בצפון מיהו אמת דלא בעינן כלי שרת וראיה מתוספתא דמנחות כו' ואינו רוצה לומר [דאינה טעונה] כלי ממש שהרי בעולה [טעון כלי] מויקח [את] המאכלת אלא דאינה טעונה כלי שרת קאמר [וקשה] למורי דמאי [שנא] שחיטה משאר עבודות וכ"ת משום דכשרה בזר הרי בלילה כשרה בזר וטעונה כלי שרת ותירץ דבלילה דאינה כי אם בקדשים אע"ג דכשרה בזר הויא כשאר קדשים לענין כלי שרת אבל שחיטה דהואיל ושייכא בחולין כמו בקדשים ולכך אע"פ שהצריך כלי לא בעינן כלי שרת וא"ת כיון דגלי קרא בשחיטה דבעי כלי מויקח את המאכלת א"כ מנין לנו לומר (שיהא) [שלא יהא] אותו כלי כלי שרת מידי דהוי [אקבלה] דבעינן כלי שרת משום דגלי קרא וישם באגנות בעולת סיני וי"ל דוודאי מוישם באגנות נפקי לן כלי לאפוקי שלא יקבל ביד אבל שיהיה כלי שרת דהיינו שהוקדש בכלי לאו מהתם נפקא אלא מדכתיב ועשית מזרקותיו גבי כלי המזבח שנעשו מתרומת המשכן אבל שחיטה מי כתיב ועשית סכיניו הלכך לא בעיא כלי שרת בשחיטה ומידו הביסא של מנחות צריכה להיות כלי שרת מדכתיב גבי מזרקות שניהם מלאים סולת למנחה אלמא היו נותנים המנחה במזרקות שהיו כלי שרת כדפי' כיון שהם כתובים גבי כלי המזבח כך נראה למורי הר"ם : ל] לאפוקי כו' בתוכו וא"ת כיון שאין הכלי בצפון תיפוק ליה משום דבעינן קבלה בצפון וכיון שהכלי בדרום א"כ הויא עצמה בדרום וי"ל דאתי למעוטי היכא דרוב הכלי בדרום ומיעוטו בצפון וקיבל במיעוטו שבצפון אפ"ה פסול כיון שרוב הכלי בדרום ובגמרא איכא תרי קראי חד למקבל וחד לכלי שרת כלומר דקבלה עצמה צפון והשתא אי הוי תני וקיבול דמן בצפון ה"א כיון שמקבל במיעוט כלי שבצפון דסגי בכך לכך תני כלי שרת בצפון לומר לך דבעינן רוב הכלי בצפון שהדם מתקבל בתוכו ולכן שדינן ליה בתר רוב הכלי סכין לא שייך למימר האי טעמא ותדע דכל החדוש דקתני וקיבול דמן בכלי שרת בצפון משום הכי הוא דהא גבי קדשים קלים [לא תני וקבול דמן בכלי שרת] וכן משמע התם דקאמר סכין מקדשא ליה לצואר אלמא משמע דכלי שרת הוא ויש לדחות דלעולם הסכין אינו כלי שרת והא דקאמר התם סכין מקדשא ליה לשחיטה אינו רוצה לומר שהוא כלי שרת אלא משום שהוא ראוי לשחוט וכן משמע בפרק התודה בעינן כלי שרת לשחיטה דקאמר גבי סכין ועדיפא מכלי שרת דאף על גב דלית ליה תוך מקדשא ואי הוי כלי שרת הול"ל ועדיפא משאר כלי שרת אבל ר"ל עדיפא מכלי שרת ממש דהואיל והצריך הכתוב לשחיטה ואף על גב דלית ליה תוך · לשון תוספות אחרות מתלמיד מהר"ם ז"ל : לא] תיבות שחיטה כו' נמחק :

א) נראה דצ"ל וגם הסכין בטל אגב הבהמה

הגהות צ"ק [א] נ"א וילפינן כולהו מעולה : [ב] נ"א יש לומר דכל אחד כו' : [ג] ומיעוטא בפנים ומקבל הדם במיעוט שבפנים אף על פי שאין הדם בפנים נפסל ביוצא ה"נ כו' וכן הוא בתוספות חולין דף ג ע"א וע"ש :

חולין יג. לב. מנחות קי.

[חולין לח:]

נ"ב

שבת ש לא. חולין לח:

נ"ל דתניא

[גיטין ע. חגיגה י: ב"ק כו. ס. סנהדרין סב. כריתות יט:]

ב"מ וכו' שאין שיעור זה חשוב

שבת נא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' בפנים הוא דאמר בחוץ לא אמר ר"ש:

נושא
מח' תנאים
בדינן
'זה מחשב וזה עובד'

מבנה

רשימת
תנאים (בנושאים
שונים) שסוברים
'זה מחשב וזה עובד'

1. פיגול קדשים
2. שחוט לע"ז
3. המצניע בשבת